

THEMA

De Luis in het Rembrandthuis

In de vroege jaren zestig van de vorige eeuw werd in Utrecht het Grafisch Gezelschap De Luis opgericht, met het doel de grafische kunsten te bevorderen, handgedrukte prenten via een abonneesysteem te verspreiden en regelmatig tentoonstellingen te organiseren. Het initiatief, afkomstig van de drie kunstenaars William Kuik, Henc van Maarseveen en Johannes Moesman, kreeg een warm onthaal en al gauw ontstond een min of meer vaste groep van zo'n vijftieng tot dertig kunstenaars. Daar waren grote talenten bij, van wie de meesten nog aan het begin van hun carrière stonden, zoals Peter Vos, Charles Donker, Paulus Reinhard, Gerard van Rooy en Dolf Zwerwer. Ook enkele dichters en essayisten, onder wie Jan Emmens, Theo Sontrop en Alain Teister, waren van de partij. Het gezelschap richtte zich niet op een groot publiek, maar in de eerste plaats op belangstellenden en liefhebbers. In zeker opzicht was De Luis verwant aan de Nederlandsche Etsclub die aan het einde van de negentiende eeuw actief was geweest en er eveneens naar had gestreefd om de status van de ets en andere grafische technieken te verhogen.

De Utrechtse club heeft zich met vallen en opstaan bijna twintig jaar weten te handhaven, wat niet kort is voor een artistieke samenschooling. De befaamde Cobra-groep werd al na drie jaar opgedoekt. Met enige monkeling is op De Luis wel eens een stempel gedrukt dat herinnert aan een al door Karel van Mander gebezigde spreuk: 'Hoe schilder, hoe wilder'. Rijmwoorden als etser en zwetser zouden ook gebruikt kunnen zijn. De Luis voldeed in verschillende opzichten aan het traditionele romantische beeld dat kunstenaarsgezelschappen veelal aantrekt. Niet geheel onbegrijpelijk. Koning Alcohol was honorair lid van het gezelschap, de organisatie liep niet altijd op rolletjes en er hing ook nogal eens ruzie in de lucht.

Maar tegelijk stroomde er creativiteit in overvloed. De Luis-leden beoefenden niet alleen de etskunst en de aquatint, maar ook de kunst van het lithograferen, de houtsnede, linoleumsnede en boekdruk. Tekenkunst speelde eveneens een rol.

Het gezelschap als geheel had geen artistiek concept, geen gezamenlijk programma, en er bestond geen inhoudelijke of ideologische samenhang tussen de leden. Het draaide bij De Luis, zoals een criticus het ooit treffend uitdrukte, om 'individualisten in clubverband'. Eenlingen met een eigengereid kunstbegrip die doorgaans op afstand van de avant-garde opereerden en die, althans sommigen van hen, gevoelig waren voor literatuur of zelf literatuur schreven.

De tekenaar, graficus en schrijver William Kuik gold lange tijd als de spil van De Luis, maar gaandeweg bleek het met hem moeilijk kersen eten. Kuik was om diverse redenen teleurgesteld geraakt in de inzet en opvattingen van zijn medeleden en

daar getuigde hij ook publiekelijk van. In april 1978 bijvoorbeeld, in een interview in *Vrij Nederland*: 'De Luis is oninteressant gebleven. Heeft als gezelschap niks te betekenen gehad [...] Maar als kunsthistorici straks in een fraai boek de belangrijkheid van De Luis mochten beschrijven, is dat van a tot z gelul...' Deze ongezouten uitspraak was in zoverre profetisch dat drie decennia later kunsthistorici inderdaad een boek over het gezelschap zouden samenstellen, dat inderdaad in dit boek het belang van de groep wordt onderkend en dat deze uitgave warempel ook nog fraai is vormgegeven. Met zijn toegevoegde waardeoordeel ('van a tot z gelul') heeft Kuik de plank echter volledig misgeslagen.

Het desbetreffende boek, uitgegeven door de Hercules Segers Stichting, begeleidt een aan De Luis gewijde tentoonstelling die van 6 september tot 16 november in het Rembrandthuis te Amsterdam wordt gehouden. Een afwisselend geheel van ongeveer zeventig werken op papier, soms met buitenissige inslag en vaak van verrassende kwaliteit. Boek en expositie zijn voortgekomen uit een werkgroep van Utrechtse kunsthistorici, studenten en docenten. Zij hebben de versluisende Tijd, die al aardig bezig was De Luis aan het zicht te onttrekken, een historisch lesje geleerd.

Eddy de Jongh

Grafisch Gezelschap De Luis
Rembrandthuis, Amsterdam
6 september t/m 16 november
www.rembrandthuis.nl

Henc van Maarseveen, Kwartaalbericht, 1965
van 6 september t/m 16 november te zien in
het Rembrandthuis, Amsterdam